

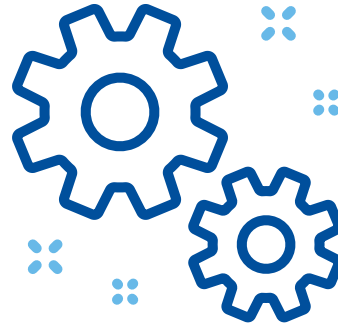

Maahanmuuttovirasto
Migrationsverket
Finnish Immigration Service

خولى تاييەت بە كۆمەلگاي فينلاندى

لەكارددا لەفینلاندهدا

ووشه‌کانی ژییانی کارکردن

گریه‌ستی کار

گریکار و خاوه‌نکار گریه‌ستی نه‌نجام ددهن. له‌گریه‌ستدا گریکار به‌لین ددهات کاریک که‌ریکه‌وتوون له‌سهری نه‌نجام بدات و خاوه‌نکار به‌لین ددهات له‌بهرامبهردا مووچه‌یه‌ک که‌له‌سهری ریکه‌وتوون بدات. له‌گریه‌ستدا بو نمونه ریکه‌وتن له‌باره‌ی مووچه، کاتی کارکردن، ماوه‌ی خایاندنی په‌یه‌وندیی کار و نه‌رکه‌کاتی په‌یه‌وست به‌کاره‌وه ده‌کریت. گریه‌ستی ده‌کریت نووسراو بی‌ت، زاره‌کی یان نه‌لیکترونی بی‌ت. باشتره گریه‌ستی به‌نووسراو نه‌نجم بدریت.

په‌یه‌ندی کار

گریکار و خاوه‌نکار په‌یه‌ندی کار یان له‌نیواندا هه‌یه، کاتیک که‌گریه‌ستی کار نه‌نجام ددهن.

ریکه‌وتنی مهرجه‌کاتی کار

ریکه‌وتنی مهرجه‌کاتی کار په‌کیتی پیشه‌یی و ریخراوی خاوه‌نکاران پیکه‌وه له‌باره‌یه‌وه ریکه‌وتن. له‌ریکه‌وتنی مهرجه‌کاتی کاردا له‌باره‌ی مهرجه‌کاتی کاره‌وه ریکه‌وتن ده‌کریت، که له‌هه‌ندیک رشته‌دا پیرو یان لیده‌کریت. مهرجه‌کاتی کار بو نمونه بریتین له‌مووچه، کاتی کارکردن، پشووه‌کان. له‌گریه‌ستی کاردا ده‌بی‌ت زانیاری له‌وباره‌یه‌وه، که خاوه‌نکار چ ریکه‌وتنیکی مهرجه‌کاتی کار ده‌گونجینی‌ت.

په‌کیتی پیشه‌یی

ریخراویکه، که گریکارانی هه‌مان رشته‌ تیدا نه‌ندان. په‌کیتی پیشه‌یی له‌گه‌ل نوینه‌ری خاوه‌نکاراندا گفتووگو ده‌کات له‌باره‌ی مهرجه‌کاتی کاری گریکارانه‌وه، مووچه‌وه، کاتی کارکردنه‌وه. له‌شوینیکاردا که‌سی متمانه‌پیکراو نوینه‌رایه‌تی په‌کیتی پیشه‌یی و کارم‌اندانی نه‌ندان تیدا ده‌کات. داواکاری پیگه‌ی په‌نابه‌ریتی ده‌توانی‌ت سهر به‌په‌کیتی پیشه‌یی بی‌ت.

فه‌رمانگه‌ی پاراستنی کار

له‌فینلانده‌دا چاودیری‌کردنی پاراستنی کار له‌لایهن فه‌رمانگه‌ی میریی پاراستنی کاره‌وه به‌ریه‌ده‌بریت. نه‌رکی فه‌رمانگه‌ی پاراستنی کار چاودیری ریساکاتی په‌یه‌وند به‌پاریزراوی کار و پاراستنی کاره و نه‌وش، که خاوه‌نکار له‌په‌یه‌وند به‌کاتی کار و مووچه‌پیدا‌نه‌وه پیرو ی له‌پاسا ده‌کات. گریکار هه‌مووکات ده‌توانی‌ت په‌یه‌ندی بکات به‌پاراستنی کاره‌وه، نه‌گه‌ر پرسیاریک له‌باره‌ی په‌یه‌ندی کاره‌وه یاخود پاریزراوی کاره‌وه هه‌بی‌ت. پاراستنی کار هه‌روه‌ها نه‌وش ده‌گه‌بی‌تی، که ده‌بی‌ت له‌شوینی کاردا هه‌لسه‌نگاندن بکریت له‌وباره‌یه‌وه، که چ مه‌ترسیبه‌ک له‌وی بوونی هه‌یه.

که‌ی ده‌تواندریت کار بکریت؟

وهک داواکاری پینگه‌ی په‌نابهریتی ده‌توانیت ده‌ست بکه‌یت به‌کار:

- 3 مانگ له‌پاش نه‌جامدانی داخواری پینگه‌ی په‌نابهریتییه‌وه، نه‌گه‌ر به‌لگه‌ی گه‌شترکردنی به‌رکارت هه‌بیت که مافی تته‌په‌راندنی سنوورت پی‌ بدات (پاسپورت)
- 6 مانگ له‌پاش نه‌جامدانی داخواری پینگه‌ی په‌نابهریتییه‌وه به‌بی بوونی به‌لگه‌ی گه‌شترکردنی به‌رکار.

مافی کارکردن به‌و شیوه‌یه‌ی خواره‌وه به‌رکار ده‌بیت:

- بریاری نه‌رینی: نه‌گه‌ر بریاری نه‌رینیت پیدرا، له‌زورباردا ده‌توانیت به‌رده‌وام بیت له‌کارکردن له‌فینلانده‌دا. کارتی مؤلته‌ی مانه‌وه‌ت پیده‌دریت، که ده‌توانیت چاوی لیبکه‌یت، داخو مافی کارکردنت له‌فینلانده‌دا هه‌یه.
- بریاری نه‌رینی: نه‌گه‌ر بریاری نه‌رینیت پیدرا و تانه له‌بریاره‌که ده‌ده‌یت، ده‌توانیت به‌رده‌وام بیت له‌کارکردن هه‌تا نه‌وکاته‌ی بریاری شایه‌نی چوونه‌بواری جیه‌جیکردنت پی‌ ده‌دریت. مافی کارکردنت کوتایی پندیت، کاتیک بتوانریت به‌پیی یاسا له‌وولاته‌که ده‌ر بکریت.

مافی کارکردنی داواکاری پینگه‌ی په‌نابهریتی هاوتانیه به‌بابه‌تی مؤلته‌ی مانه‌وه‌ی کریکار. مافی کارکردنی داواکاری پینگه‌ی په‌نابهریتی به‌شیوه‌یه‌کی راسته‌وخو ده‌ست پیده‌کات. ئاگادارکردنه‌وه‌ت به‌جیا بو ره‌وانه ناکریت، وه پیو‌یستیش ناکات به‌جیا له‌وباره‌یه‌وه داوای مؤلته‌ت بکه‌یت.

مافی کارکردنی داواکاری پینگه‌ی په‌نابهریتی مافی کردنه‌وه‌ی کومپانیا یان هه‌لسوورانی پیشه‌کار له‌خو‌ناگریت، به‌لکو بو نه‌و کاره پیو‌یستیت به‌ مؤلته‌ی مانه‌وه‌ی جیاواز ده‌بیت.

سهلماندنی مافی کارکردن

نهرکی خاوهنکاره، که بهدواداچوون بکات لهوبارهیهوه که کریکاری بیگانه مافی کارکردنی لهفینلاندهدا ههیه. خاوهنکار دهنوانیت داوای بهلگهت لییکات، بهمهبهستی دلنیابونهوه لهبوونی مافی کارکردن.

خاوهنکار یان خودی کریکار دهنوانیت لهبارهی مافی کارکردنهوه داوای بهلگه لهفهرمانگهی کۆچ بکات. لهریگهی فورمهوه داواکردنی بهلگه دهخرنیهروو وه خهرجی تاوتویکردنی داواکارییهکه بری ۵۰ نیورویه. لهبارهی دانی خهرجیهیهوه دهییت پسوله هاوپیچ بکرییت به فورمی داواکهوه.

لهسه مألپهری فهرمانگهی کۆچ زانیاری ههنوکه لهبارهی سهلماندنی مافی

کارکردنهوه ههیه: www.migri.fi/todistuspyynnnot

ناگاداربه خاوهنکار، که بهین بوونی
مافی کارکردن خهک دهخاته سهرکار!
پیدهچیت تاوانبارییت به سهرپیچیکردن
یان تاوان

داواکردنی کار

- بهکلایی بکهروه، که لهو ناچهیهی تییدا دهژیت چ کرییک پیشکش کراوه بو داواکردن و پهوهندی بکه بهخاوهنکارهوه. ئاوهلابه لهبهرامبهر نهگهری بهدهست هینانی ههرکاریکدا.
- داواکاری کار وه نهزموونی کار و خویندن واته CV بنوسه. لهناوهندی پیشوازییدا دهنواندرییت ههلسهنگاندن بو شارهزاییت بکرییت و دهنوانیت لهبری نهزموونی کار و خویندن بهکاری بهییت
- دوزینهوهی شوینی کار، ئاسانتر دهییت نهگهر زمانهکانی فینلانندی یان سویدی بزانییت. خویندنی زمان ههمیشه ههلهگهرییت.
- لهفینلاندهدا داواکردنی کار زوربهرجار لهریگهی ئینتهرنیتهوه دهییت. دهنوانیت فورمی داواکردنی کار لهسه مألپهری داواکردنی کار پیربکهیهتهوه یاخود داواکاری کار لهریگهی ئیمایلهوه رهوانهیکهیت.
- نهگهر بهربرییریکی گونجاوییت، پیدهچیت بانگهیشت بکرییت بو دیمانهی گفتوگوکردنی کار. خۆت نامادهبکه بتوانییت روونی بکهیهتهوه بوچی تو کریکاریکی گونجاوییت بو ئهوه نهرکی کارهی داوات کردوه.

دهبیت چی بکریت پاش دوزینهوهی کار؟

همیشه گریهستی نووسراو له گهله خاونهکاردا ئه انجام بده. باشتره تهانهته له بارهی پهیوهندی کاریکه کورت خایه نیشهوه گریهستی نووسراو ئه انجام بدریت. هیچ کاغزیک واژو مهکه، ئه گهر لنینان تیناگهیت. له سهر گریهسته که لایه نیکه م دهبیت ئهوانه ی خوار هوه دیار پکرابن:

- موچه
- کاتی کارکردن
- ماوهی خایاندنی پهیوهندی کار وه
- ئه رکهکانی کار.

تیکرای ئهوانه ی کاری داهاتدار ده کهن له فینلاندهدا باج دهن. توش دهبیت به لگه ی باج به دست به نیت. بری باجهکان راسته وخو له موچه کهت کهم دهکرتهوه. بو داواکردنی به لگه ی باج پیوستیت به پیناسی کار داریی ناوهندی پیشوازی دهبیت.

موچه له گریهسته کهتدا دیاری دهکریت. دهبیت لایه نیکه م هینده ی ئه و بره بیت کهله ریکهوتنی مهرجی کاری رسته کهدا ریکهوتنی له باره وه کراوه. موچه دهبیت لایه نیکه م مانگی جارنیک بدریت. له موچه کهت بری ئه و باجانه ی دهیاندیت واته باجی هه لگه ی او وه لیبرینه یاساییهکانی دیکهش کهم دهکرتهوه. دهبیت تو له گهله موچه کهدا به لگه ی ئه ژمارکردنی موچهش وه ریکریت، که تیندا موچه کهت ههروه ها باج و لیبرینهکانی دیکهشی تیندا بهدی بکریت. کاژیریکارکردنت لای خوت تو ماربکه و هه رجارنیک پیناچونهوه ی بو بکه، داخو زانیاریهکانی سهر به لگه ی ئه ژماری موچه که دروستن.

به گشتی بو پیدانی موچه پیوست به نه ژمیری بانکی دهکات. ئه گهر دهتهوتیت که موچه کهت بخریته سهر کارت ی پری پهید (کارتی پیشومخت پاره له سهر دانراو)، ئه و دهبیت که گریهستی کار به نووسراو نیشانی ناوهنده که بدهیت.

تیبینی ئه وه بکه، که موچه کاریگری دهبیت له سهر بری پاره ی پیشوازی و بهنده به داهاته کهتهوه و پیده چیت ناچاریش بیت خه رجی مانه وه، ژمه خوراک ههروه ها خه رجیهکانی ته ندروستیش بدهیت. له لایه ن کارمندی کاروباری کومه لایتی ناوهندی پیشوازی به وه زانیاری زیاترت پی دهرتیت.

راهینانی بئی موچه

راهینانی بئی موچه نهاسراوه لهیاسای فینلانیدیا. ئهوه تهنها کاتیک لهتوانادا ههیه که بهشیک بیت لهخویندن یاخود لهخویندنیک کهلهلایهن نووسینگهی کارو گهشهپیدانی ئابووریهوه ریکخرا بیت. لهبهرامبهر راهیناندا یاخود کارکردندا ههمیشه دهبیت بهشیهیهکی بابهنیانیه موچه بهدهست بهیندریت. راهینانی بئی موچه ههمیشه مهترسی نابهجی بهکارهینانی لی دهکوینتهوه. بهزوری باس لهسهر کاریکه، که دهبیت لهبهرامبهردا موچهیهکی ئاسایی بدریت.

داواکاری پیگهی پهناهریتی لهژیانی کاردا ههمان ماف و ئهرکی ههیه وهک هر کریکاریکی دیکه. لهفینلاندهدا بهپی یاسا نابیت موچهی کهمتر بدریت لهسهر ئهو بنهمایهی، که کریکارهکه بیانیه یاخود داواکاری پیگهی پهناهریتیه.

کاری بئی موچه
وهرمهگره!

مافهكان لهكاردا

تیکرای ئەوانەمی لەفینلاندهدا کار دەکەن هەمان مەرجی کار دەیانگرنێتەوه. کرێکارانی بیانی و فینلاندى دەبیت وەکویەک مامەڵەیان لەگەڵ بکەیت. وەک کرێکار تو مافی:

- گریبەستی کار بەنووسراو و مەرجەکانی کارت هەیه
- مووچە بەپێی گریبەستی کار و ریککەوتنی مەرجەکانی کار، کاتی کار و پشوووی مووچەدارت
- پشوووی ریکخراو لەنیو کاتی کارکردندا
- قەسەبووکردنەوه لەبەرامبەر کاری زیادهدا
- ژینگەى کاری پارێزراوت
- سەرپەرشتی تەندروستی و مۆلەتی نەخۆشیت
- شارەزاکردن لەکارەکتەدا
- خۆریکخستن لەهەیکیتی پیشەیی و ئەندام بوون تێیدا
- ناگادارکردنەوهی خاوەنکار یان فەرمانگەى پاراستنی کار لەو کێشانهی که رووبەر ووت دەبنەوه، هەیه.

ئەركهكانى كرێكار

تو وەکو کرێکار لەبەرامبەر خاوەنکاردا ئەرکت لەئەستۆیه:

- بە ووریاییهوه کارەکت ئەنجام ده.
- پێرهوی لەرێنماییهکانی خاوەنکار بکە.
- لەکاتی خۆیدا لەسەر کار ناماده بیه.
- ناگاداری ده، ئەگەر نەخۆشیت یان بەهۆیهکی دیکهوه ناتوانیت برۆیت بو سەر کار.
- پێشوخت لەبارەى رۆژه نازادەکانتهوه ریک بکەوه.
- نامرازه یارمەتیدەر و پارێزەرەکانی کهخاوەنکار دابینی کردوون بەکار بهینه.
- مەترسی لەسەر پارێزراوی خۆت و کەسانی دیکه دروست مەکە.
- خاوەنکار ناگادار بکەرەوه لەکەمووکورپیهکان و مەترسییهکان که بەدیت کردوون.
- ئەگەر کارەکت تەواو بوو، پرسیری کاری زیاتر بکە.
- بابەته نەینییهکانی خاوەنکار لای کەسانی دیکه مەدرکینه.
- کار بو کۆمپانیایهکی دیکه مەکە، که زیان بەخاوەنکارەکت بگهیهنیت.

نابیت بەبێ بوونی مافی
کارکردن کار بکەیت!

چی دهبیت، ئەگەر رووبەر ووی کیشەبوومەوه لەکاردا؟

دهبیت خاوەنکار پێرەوی لەیاسا و ریککەوتنەکان بکات. لەبار و دۆخی کیشاویدا ڕاویژ لەگەڵ خاوەنکاردا بکە. ئەگەر بابەتەکه چارەسەر نەبوو، کارمەندانی ناوەندی پیشوازی، بەکیتی پیشەیی یاخود فەرمانگەهی پاراستنی کار دەتوانن ڕاویژت پێ بەن.

لەو بار و دۆخانەهی خوار مەودا دەتوانیت پۆلیس یان فەرمانگەهی پاراستنی کار لەبابەتەکه ئاگادار بکەیتەوه:

- تیبینی دەکەیت، که لەشوینی کارمەتدا یاسا دەشکیندریت.
- توندوتیژیت ئاراستە دەکریت یان بەئەنجامدانی توندوتیژی هەر شەت لێدەکریت.
- مووچە بەپێی ریکەوتن وەرناگریت یاخود تەنها لەبەر امبەر بەشیکێ کاژیری کاری ئەنجامدراودا مووچەت پێ دەدریت
- لە نۆبەهی کاری زیاده زیاتر ڕەنگە بەبێ پشووێ بابەتیانەش کارت پێدەکریت. ترتیب داده می‌شود.

کاتیک گریبەستی کار کۆتایی پێهات

لەیاسای گریبەستی کاردا کۆتایی هاتنی پەيوەندی کار دارنێژراوه. گریبەستی کار بەگشتی لەپاش ماوهی ڕاگەیانندی بەجیهیشتنی کار ئەنجا کۆتایی پێ دیت. لەنیو ماوهی ڕاگەیانندی بەجیهیشتنی کاردا کریکار بەشێوەیهکی ئاسایی کاری خۆی ئەنجام دەدات و لەبەر امبەردا دەبیت مووچەهی ئاسایی پێ بدریت. ماوهی ڕاگەیانندی بەجیهیشتنی کار پەيوەستە بە درێژی پەيوەندی کار مە: لەبەر امبەر پەيوەندی کاری کورتتر لەسائیک ماوهی ڕاگەیانندی بەجیهیشتنی کار بەگشتی ۱۴ ڕۆژە.

گریبەستی کار دەتواند ریت تەنها لەنیو ماوهی ئەزمونیدا دەستبەجێ هەلبووشێندریتەوه یاخود ئەگەر کریکار یان خاوەنکار ئەو ئەرکانەهی که لەگریبەستی کاردا ریککەوتنیان لەبارە کراوه بشکینن یاخود سەرپێچی لیبکەن.

ووریا، که لەکۆتایی پەيوەندی کاردا قەرەبووکردنەوهی پشوووت بەدرۆستی پێ دەدریت. قەرەبووکردنەوهی پشوووت پێ دەدریت، ئەگەر تیکرای ڕۆژانی پشوووت وەرنگرتبیت. دەتوانیت لەسەر ئەژماری مووچەکەت دانیابیتەوه لەبری قەرەبووکردنەوهی پشوووت.

هەمیشە داوای بەلگەهی کار لەبارەهی کارمەتەوه بکە. کاتیک پئویستیت پنی دەبیت، که داوای شۆینکاریکی نوێ دەکەیت. هەر وەها داواش لەناوەندی پیشوازی بکە ئەزمونی کارمەت زیاد بکەن بۆ سەر هەلسەنگاندنی شارەزاییەکەت.

پروژه‌ی له‌فینلانده‌دا له‌مالموه‌ه چهنه‌د فیدئوییه‌کی دروستکردوه که باس له‌کۆمه‌لگای فینلانده‌ی ده‌کهن. یه‌کئیک له‌بابه‌ته‌کانی بریتییبه له‌داواکردنی کار و کارکردن له‌فینلانده‌دا.

این ویدیو در یوتیوب وجود دارد:

فیدئوکان له‌سه‌ر یوتیوب له‌و ناو‌نیشان‌ه‌وه

<https://www.youtube.com/c/KotonaSuomessa/playlists>

ده‌ببندرینه‌وه.

فیدئوکان به‌زمانه‌کانی: فینلانده‌ی، سویدی، ئینگلیزی، عه‌ره‌بی، داری، کرمانجی، سوّمالی، سوّرانی، تای، چینی، فه‌ره‌نسی، ئیستونی، تیگرینیا و روسی ده‌توانریت سه‌ریان بکریت.

ئیشکگری قوربانیه‌ی تاوان فیدئوییه‌کی دروستکردوه له‌باره‌ی مافه‌کانی کریکاره‌وه. ده‌توانیت له‌سه‌ر یوتیوب وه به ۱۶ زمانی

<http://www.riku.fi/en/various+crimes/labor+exploitation>

جیا ته‌ماشای فیدئوکه بکه‌یت له‌م ناو‌نیشان‌ه‌وه

• نووسینگه‌ی باج و بابته‌کانی به‌لگه‌ی باج

www.vero.fi

ته‌له‌فۆن: 029 497 000

• ژماره‌ی خزمه‌تگوزاری بۆ کۆچه‌ران SAK (ریکخراوی

ناوه‌ندی یه‌کئیتییه‌ پیشه‌بیه‌کانی فینلانده

– راویژکاری یاسایی له‌باره‌ی په‌یوه‌ندی کاره‌وه بی به‌رابه‌ر

workinfinland@sak.fi

ته‌له‌فۆن: 0800 414 004

• ته‌له‌فۆنی راویژی فه‌رمانگه‌ی پاراستنی کار

www.tyosuojelu.fi

ته‌له‌فۆن: 029 501 6620

• ئیشکگری قوربانیه‌ی تاوان

www.riku.fi

ته‌له‌فۆن: 116 006

• سیستهمی یارمه‌تیدانی قوربانیه‌ی بازرگانی به‌مرۆقه‌وه

www.ihmiskauppa.fi

ته‌له‌فۆن: 029 546 3177

